

Irányelvek a tudományos fokozatok rendszerének módosításához.

Az irányelvek kialakításához elengedhetetlenül szükséges a tudományos fokozatok eddigi rendszerének és az aspiránsképzésnek értékelése. Ezzel kapcsolatban a következőket állapíthatjuk meg:

Az egész rendszer sokat tett a tudományos kutatás ösztönzéséért. Előmozdította a nyilvános viták tudományfejlesztő legkörét. Jelentős anyagi támogatással segítette a kutatók képzését és fejlődését. Hozzájárult ahhoz, hogy egyes tudományterületeken belül országos viszonylatban is a fokozatok egységes mértéke alakuljon ki. Elősegítette egyes hazánkban nem képviselt tudományágak bizonyos megalapozását.

A kétségtelenül jelentős eredmények mellett a tudományos fokozatok új rendszerének bevezetése óta fokozódó súlyos hibák: az egyoldali politikai szempontok érvényesítése, mind az aspiránsok kiválasztásánál, mind a tudományos fokozatok odaítélésénél^{/+/} az aspiránsképzésnél a mennyiségi növekedés a minőség emelkedése helyett; az egyetemi tudományos címek megszüntetése; a minősítési rendszer és az aspiránsképzés centralizáltsága és az ezzel járó bürokrácia; az egyetemi tanárokból és a volt egyetemi magántanárokból lett kandidátusok és az aspiránsképzés útján lett kandidátusok zömének színvonala közötti olykor jelentős különbség - akadályozták tudományos életünk egészséges légkörének kialakulását.

A Tudományos Minősítő Bizottság a tapasztalatok alapján közel 2 éve foglalkozik a tudományos utánpótlás és a minősítési rendszer hibáinak kijavításával. 1956. októberében

---

^{/+/} Az egyszerűsített eljárás során elkövetett hibák kijavítását már korábban megkezdte a TMB. Javasoljuk, hogy a még fennálló hibákat 1957. március 31-ig szüntessük meg.

az Akadémia Elnöksége elfogadott az aspiránsképzés és a tudományos fokozatok rendszerére vonatkozó, lényeges változtatásokat tartalmazó tervezetet. Ez a tervezet megoldást javasol az egyetemi doktori fokozatnak - előzetes véleményünk meghallgatása nélkül történt - visszaállításával előállított helyzetre, de nem lehetett tekintettel természetesen - ami az elmúlt hetekben került napirendre - az egyetemi autonómiával összefüggő egyetemi tudományos címek rendszerére /egyetemi dr. egyetemi magántanár, c. egyetemi tanár/. Ez szükségessé teszi, hogy az októberben kidolgozott tervezetünkön módosításokat hajtsunk végre.

1./ Az egyetemi dr., egyetemi magántanár, c. egyetemi tanár fokozatok visszaállítása helyes. Ezáltal az egyetemek tekintélye növekedni fog és a címek helyes tartalommal történő kitöltése esetén elősegítik a tudomány fejlődését.

Az egyetemi tudományos címek visszaállítása az 1948-as egyetemi helyzetnek felel meg, de tudományos életünkben az azóta bekövetkezett szervezeti változás /kutatóintézeti hálózat/ igényli az egyetemen kívüli tudományos fokozatok rendszerét is. A TMB javasolja, hogy az egyetemi tudományos fokozatokkal párhuzamosan, elsősorban akadémiai, illetőleg más kutatóintézeti tudományos munkatársak részére a MTA, illetőleg a TMB ítéljen oda továbbra is kandidátusi, illetőleg doktori fokozatot. Ezt indokolja még az is, hogy kutatóintézeteinkben sok olyan tudományág művelése folyik, amelyek egyetemeken nincsenek képviselve és azokból egyetemi fokozatok megszerzésére nincs lehetőség.

Az egyetemi és az akadémiai fokozatok párhuzamos fenntartása - melyhez hasonló példák külföldön is vannak - előmozdítaná, hogy tudományos életünkben egészséges rivalizálás fejlődne ki.

2./ A fokozatok kettős rendszere több problémát vet fel: A kettős rendszerből következik, hogy egyesek két fokozatra is igényt fognak tartani és erre a lehetőséget is meg kell adni. Az egyetemek a jelenlegi tudományos fokozattal rendelkezők közül saját hatáskörükben doktorrá, magántanárrá minősíthetnek, illetve ha-

bilitálhatnak bárkit az egyetemi szabályzat szerint. Az Akadémia, illetőleg a Tudományos Minősítő Bizottság kandidátusi, illetőleg doktori fokozatot ítélhet oda szabályszerű eljárás alapján az egyetemi fokozatoktól függetlenül. Mégis a kandidátusi fokozat magasabb tudományos jellegének biztosítására a jövőben helyes lenne általában az egyetemi doktori oklevél elnyerését alapfeltételként megszabni a kandidátusi fokozat megszerzéséhez.

Az egyetemi oktatók előreláthatólag az egyetemi címek elnyerésére fognak törekedni, a kutatóintézeti dolgozók az akadémiai címek elnyerését óhajtják elsősorban, fokozottabban azokon a területeken, amelyeknek az egyetemeken nincsen tudományos képviselője.

3./ A TMB a fokozatok kettős rendszerének fenntartása mellett is szükségesnek tartja a fokozatokkal járó illetménykiegészítés rendszerének fenntartását. Ezen illetményrendszer megszüntetése, vagy megváltoztatása a jelenlegi helyzetben komoly zavarokat idézne elő tudományos életünkben. Bár az akadémiai fokozatokkal járó illetményrendszer átmenetileg bizonyos mértékig zavarja a fokozatok kettős rendszerének egészséges kikristályosodását, mégis csak a jövőben gondolhatunk olyan rendszerre való áttérésre, mely szerint az akadémiai fokozatot elnyerő nem tiszteletdíjat kap, hanem megfelelő előléptetésben részesül.

4./ Tekintettel arra, hogy a kandidátusi cím elnevezése mindmáig nem honosodott meg a tudományos köztudatban, s mivel a tudományok doktora cím elnevezése ütközik az egyetemi dr.-e., felvetődött a kandidátusi és a tudományok doktora elnevezés megváltoztatása. A TMB javasolja a tudományok doktora cím kiegészítését az "akadémiai" jelzővel, /pl. a műszaki tudományok akadémiai doktora/, rövidítése: dr. acad; és a kandidátusi cím megtartását.

5./ A szervezett aspiranturában részt vevők számát már az elmúlt 2 esztendőben nagymértékben csökkentettük. A szervezett aspiranturának lecsökkentett számban való fenntartását sem tartjuk szükségesnek, véleményünk szerint a fiatal tudós nemzedéknek döntő mértékben az egyetemi tanszék és kutatóintézetek fiataljaiból kell kinőniük és ott kell megszerezni a megfelelő egyetemi, illető-

leg akadémiai tudományos fokozatot.

A tudományos pályára készülő fiatalok fejlődését az aspiranturára fordított összeg egyrészéből egyrészt kisszámu meghatározott időre szóló tanársegédi, illetőleg tudományos segédmunkatársi állások rendszeresítésével, /függetlenített aspirantura helyett/, másrészt belföldi /rendes fizetésen felül/, illetőleg 1 maximum 2 éves külföldi ösztöndíjjal kell elősegíteni. Az ösztöndíjak odaitélése és azok felhasználásnak ellenőrzése ne tartozzék a TMB-hoz.

6./ A jelenlegi aspiránsképzésben részesülők aspiranturájukat az eddigi gyakorlatnak megfelelően fejezzék be.

A részletek kidolgozására az irányelvek elfogadása után kerül sor.

Budapest, 1957. január 31.

Tolnai Gábor s.k.
a TMB titkára